

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	5	1	7
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	6
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 6th Semester
(2053)

ECONOMICS

Paper : Indian Economy (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :— (1) This question paper consists of 5 parts. From Part A attempt 9 questions, each carries 2 marks, every answer should not exceed 25 to 30 words.

(2) Attempt **one** question each from the other Parts, each carries 18 marks.

PART—A

1. (a) What is meant by organic farming ?
- (b) Name two crops not benefitted from green revolution in India.
- (c) What is meant by commercialization of agriculture ?
- (d) Name two central government public sector undertakings.

- (e) Name two largest public sector banks in India.
- (f) What are the two reasons for food insecurity in India ?
- (g) Name four major imports by India.
- (h) Name four large scale industries in India.
- (i) Name two largest multinational corporations in service sector in India.
- (j) What is meant by whole sale price index ?
- (k) What is the major objective of second five year plan ?
- (l) Name the mechanism for distributing financial resources between Centre and States in India

PART—B

- 2. What is the importance of agriculture sector and problems of agriculture sector in India ?
- 3. Critically explain green revolution in India.

PART—C

- 4. Explain the role of private sector in India.
- 5. What are the advantages and disadvantages of small scale industries in India ?

PART—D

6. What are the reasons for deficit in balance of payments in India ? Suggest measures to reduce deficit.
7. Explain the division of financial resources between Centre and States in India, what are the reasons for dispute between Centre and States in sharing financial resources in India ?

PART—E

8. Explain the objectives of five year plans in India. Comment on the achievement of the desired objectives.
9. What are the causes of inflation in India ? Suggest measures to reduce inflation.

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— (1) इस प्रश्न-पत्र में 5 भाग हैं। भाग-क से 9 प्रश्नों का प्रयास करें, प्रत्येक के 2 अंक हैं, प्रत्येक का उत्तर 25 से 30 शब्दों से अधिक नहीं होना चाहिए।

(2) अन्य भागों में से एक-एक प्रश्न करें, प्रत्येक के 18 अंक हैं।

भाग-क

1. (a) जैविक खेती से क्या तात्पर्य है ?
(b) भारत में हरित क्रांति से लाभान्वित न होने वाली दो फसलों के नाम लिखिए।

- (c) कृषि के व्यावसायीकरण से क्या तात्पर्य है ?
- (d) केंद्र सरकार के सार्वजनिक क्षेत्रों के दो उपक्रमों के नाम लिखिए।
- (e) भारत में सार्वजनिक क्षेत्र के दो सबसे बड़े बैंकों के नाम लिखिए।
- (f) भारत में खाद्य असुरक्षा के दो कारण क्या हैं ?
- (g) भारत द्वारा किए जाने वाले चार प्रमुख आयातों के नाम लिखिए।
- (h) भारत में चार बड़े पैमाने के उद्योगों के नाम लिखिए।
- (i) भारत में सेवा क्षेत्र की दो सबसे बहुराष्ट्रीय कंपनियों के नाम लिखिए।
- (j) थोक मूल्य सूचकांक से क्या अभिप्राय है ?
- (k) द्वितीय पंचवर्षीय योजना का प्रमुख उद्देश्य क्या है ?
- (l) भारत में केंद्र और राज्यों के बीच वित्तीय संसाधनों के वितरण की प्रक्रिया का नाम बताइए।

भाग-ख

2. भारत में कृषि क्षेत्र का क्या महत्व है तथा कृषि क्षेत्र की समस्याएँ क्या हैं ?
3. भारत में हरित क्रांति की आलोचनात्मक व्याख्या कीजिए।

भाग-ग

4. भारत में निजी क्षेत्र की भूमिका की व्याख्या कीजिए।
5. भारत में लघु उद्योगों के लाभ और हानियाँ क्या हैं ?

भाग-घ

6. भारत में भुगतान संतुलन में कमी के क्या कारण हैं ? घाटे को कम करने के उपाय सुझाइए।
7. भारत में केंद्र और राज्यों के बीच वित्तीय संसाधनों के विभाजन की व्याख्या करें, भारत में वित्तीय संसाधनों के बंटवारे को लेकर केंद्र और राज्यों के बीच विवाद के क्या कारण हैं ?

भाग-ङ

8. भारत में पंचवर्षीय योजनाओं के उद्देश्यों की व्याख्या कीजिए। वांछित उद्देश्यों की उपलब्धि पर टिप्पणी करें।
9. भारत में मुद्रास्फीति के क्या कारण हैं ? महंगाई कम करने के उपाय सुझाइए।

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

- ਨੋਟ :—** (1) ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ 5 ਭਾਗ ਹਨ। ਭਾਗ-ੳ ਤੋਂ 9 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ, ਹਰ ਉੱਤਰ 25 ਤੋਂ 30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।
- (2) ਦੂਜੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 18 ਅੰਕ ਹਨ।

भाग-ॳ

1. (a) ਜੈਵਿਕ ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (b) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਤੋਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।

- (c) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (d) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦੋ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (e) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (f) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਦੀ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹਨ ?
- (g) ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ ਚਾਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਯਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (h) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਵੱਡੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (i) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (j) ਪੂਰੀ ਵਿਕਰੀ ਮੁੱਲ ਸੂਚਕਾਂਕ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (k) ਦੂਜੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ ?
- (l) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਵਿਧੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।

ਭਾਗ—ਅ

- 2. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ?
- 3. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ੲ

- 4. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- 5. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਕੀ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹਨ ?

ਭਾਗ—ਸ

6. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਘਾਟੇ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ? ਘਾਟਾ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਉਪਾਅ ਸੁਝਾਓ।
7. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ?

ਭਾਗ—ਹ

8. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ।
9. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ? ਮਹਿੰਗਾਈ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਉਪਾਅ ਸੁਝਾਓ।